

Львівський державний університет внутрішніх справ

ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ
ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
В УКРАЇНІ

Тези регіональної
науково-практичної конференції

16 грудня 2016 року

Львів
2016

УДК 34
ББК 67.022.1
ТЗЗ

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Львівського державного університету внутрішніх справ
(протокол від 30 листопада 2016 року № 5)*

Упорядник

В. К. Грищук,

*доктор юридичних наук, професор,
академік Академії наук вищої освіти України,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
заслужений юрист України, декан факультету № 6
Львівського державного університету внутрішніх справ*

**Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання
ТЗЗ в Україні: тези регіональної науково-практичної конференції
(16 грудня 2016 року) / упор. В. К. Грищук. – Львів: ЛьвДУВС,
2016. – 520 с.**

У збірнику подано тези доповідей, які оприлюднені на регіональній науково-практичній конференції «Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні», що відбулась у Львівському державному університеті внутрішніх справ 16 грудня 2016 року. Проаналізовано теоретичні та практичні проблеми сучасного стану розвитку правової системи України, а також окремі її елементи.

Для наукових та науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів і наукових установ, здобувачів вищої освіти, практичних працівників і широкого читацького загалу.

Опубліковано в авторській редакції.

**УДК 34
ББК 67.022.1**

© Львівський державний університет
внутрішніх справ

О. В. Церковна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
*(Одеський державний університет
внутрішніх справ)*

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ У ЗВ'ЯЗКУ З РЯТУВАННЯМ МАЙНА ІНШОЇ ОСОБИ

Особливість правової держави означає не лише прийняття на себе обов'язку визнавати природні права людини, але й необхідність створення умов для реалізації цих прав і свобод. При цьому максимальне забезпечення права на відшкодування шкоди відображує загальну тенденцію посилення захисту прав особи, яка сформувалася нині в Україні. Гарантією захисту майнових прав фізичних осіб та виконання відповідного

зобов'язання зацікавленими особами і державою є положення Конституції України про право кожного на відшкодування заподіяної особі матеріальної та моральної шкоди.

Аналіз даного виду зобов'язань та відповідальність за заподіяння шкоди в цілому досліджувалися в працях таких вчених-цивілістів, як Д. В. Бобрової, О. С. Іюффе, І. С. Канзафарової, Г. К. Матвєєва, І. С. Ніжинської, С. Д. Русу, А. А. Собчака, К. К. Яічкової.

Щодо умов виникнення зобов'язань внаслідок вчинення дій, спрямованих на рятування майна іншої фізичної або юридичної особи, то ними є:

1) реальна загрози для майна іншої (фізичної або юридичної) особи;

2) істотна цінність майна, яке рятувалося від реальної загрози;

3) відсутність відповідних повноважень в особи, яка рятувала від реальної загрози майно іншої особи, яке має істотну цінність;

4) спрямованість дій особи на рятування майна іншої фізичної або юридичної особи, яке має істотну цінність;

5) виникнення в особи шкоди внаслідок вчинення нею рятувальних дій щодо майна іншої фізичної або юридичної особи, яке має істотну цінність.

Для того, щоб встановити зміст зазначених обставин, необхідно розглянути їх детальніше.

Першою з них має бути розглянута умова щодо наявності реальної загрози для майна іншої особи, адже, у разі, коли така загроза відсутня, то немає необхідності вчиняти рятувальні дії, а отже питання про виникнення відповідних зобов'язань взагалі поставати не може [1].

Під загрозою у даному випадку слід розуміти можливість виникнення негативних наслідків для об'єктів цивільного права, зокрема, майнових цивільних прав, що належать фізичній або юридичній особі (ст.ст. 1, 2 ЦК України)

Характеризуючи загрозу, як умову виникнення зобов'язань внаслідок рятування майна іншої особи, варто звернути увагу на те, що у ст. 1162 ЦК України йдеться не просто

про загрозу майну іншої особи, а саме про «реальну загрозу» цьому майну. Інакше кажучи, у вказаній нормі йдеться про існування такої, що дійсно має місце, загрози, а не уявної небезпеки, такої, про яку виникло помилкове враження у того, хто здійснював рятувальні дії.

Ще однією умовою виникнення зобов'язань є загроза, яка має існувати для майна іншої особи. Якщо існує загроза життю або здоров'ю фізичної особи, і при її відверненні рятувальнику завдано шкоди, то підстав для застосування правил ст. 1162 ЦК України немає, а відшкодування шкоди, завданої рятувальнику, здійснюється відповідно до положень ст. 1161 ЦК України.

Однак, сам по собі факт створення реальної загрози знищення або пошкодження майна (передусім, речей) ще не є достатньою підставою виникнення зобов'язання внаслідок вчинення іншою особою дій, спрямованих на рятування цього майна. Як впливає із тексту ст. 1162 ЦК України, майно, якому загрожувала реальна загроза, повинне мати «істотну цінність».

Разом із тим норми ЦК України не визначають спеціально критеріїв, за якими майно може бути віднесене до категорії такого, що має «істотну цінність». У випадку розбіжності у поглядах між зацікавленими особами на істотність цінності майна, його оцінка провадиться судом.

Необхідною умовою виникнення зобов'язань внаслідок рятування майна іншої особи, як впливає зі ст. 1162 ЦК України, є відсутність у рятувальника «відповідних повноважень» вчиняти рятувальні щодо майна іншої особи дії.

Передусім, така вимога означає, що дії, спрямовані на рятування майна іншої особи, мають вчинятися рятувальником добровільно, з власної ініціативи та благородних спонукань. Тому професійні рятувальники, пожежники та ін. не визнаються суб'єктами вказаних зобов'язань.

Слід враховувати, що «відсутність повноважень» у змісті ст. 1162 ЦК України означає відсутність не лише права, але й обов'язку однієї особи рятувати майно іншої особи від реальної загрози.

Як впливає зі змісту ст. 1162 ЦК України, дії особи, яка рятувала майно іншої особи від реальної загрози переслідують

мету уникнення шкідливих результатів реальної загрози, яка існувала для майна іншої особи, що має істотну цінність.

Якщо рятування виявилось лише побічним результатом діяльності якоїсь особи, то вказані зобов'язання не виникають.

Разом із тим, оскільки рятувальні дії мають фактичний характер, від особи, яка рятувала майно іншої особи, не вимагається, щоб вона діяла суб'єктивно цілеспрямовано, була повністю дієздатною і повною мірою враховувала усі обставини справи [2].

Такий висновок, як здається, підтверджується й тим, що відповідно до частини другої ст. 1162 ЦК України суб'єктом «рятувальних» відносин може бути як фізична, так і юридична особа, вимагати від якої суб'єктивної спрямованості дій на рятування майна іншої особи, очевидно, не можна.

Варто зазначити, що в літературі висловлено точку зору, згідно з якою права на відшкодування не мають так звані професійні рятувальники, оскільки такі працівники зобов'язані ризикувати своїм життям і здоров'ям внаслідок службових обов'язків й ризик шкідливих наслідків повинен падати на них [3].

Ще однією неодмінною умовою виникнення досліджуваних зобов'язань, є завдання шкоди особі, яка без відповідних повноважень рятувала майно іншої особи, що має істотну цінність. При цьому слід мати на увазі, що шкода може бути як майнового, так і немайнового характеру. Якщо рятувальні дії мали місце, але рятувальник при цьому не зазнав шкоди, то зобов'язання внаслідок вчинення ним рятувальних дій щодо майна іншої особи не виникають.

Аналізуючи все вищезазначене можна зробити висновок, що право особи, яка рятувала майно іншої особи від реальної загрози, на відшкодування завданої їй шкоди, а також обов'язок держави або власника (володільця) майна відшкодувати шкоду є змістом зобов'язань, які виникають внаслідок рятування майна іншої особи. І тому, якщо не було завдано шкоди, то не виникає і права на її відшкодування. Оскільки «беззмістовних» зобов'язань не існує, то без зазначеної умови

зобов'язання внаслідок рятування майна іншої особи не виникають взагалі.

1. Стависский П. Р. Обязательства, возникающие вследствие спасения социалистического имущества, а также жизни и имущества граждан: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук / П. Р. Стависский. – М., 1967. – 21 с.

2. Шапошников Д. Поняття та характеристика зобов'язань, що виникають внаслідок рятування майна іншої особи за Цивільним кодексом України 2003 р. / Д. Шапошников // Актуальні проблеми політики: зб. наук. праць. – 2004. – Вип. 22. – С. 115–121.

3. Бірюков І. Межі цивільно-правового регулювання відносин, об'єктом яких є життя, здоров'я і тілесна недоторканість / І. Бірюков // Право України. – 2011. – № 1. – С. 209–215.

4. Ківалова Т. С. Зобов'язання відшкодування шкоди у цивільному законодавстві України (теоретичні аспекти): монографія / Т. С. Ківалова. – Одеса: Юридична література, 2008. – 360 с.

5. Харитонов Е. Обязательства, возникающие вследствие предотвращения вреда, в Гражданском кодексе Украины / Е. Харитонов // Право України. – 2015. – № 4. – С. 26–34.

Федик С. Є.	
Правова природа сучасного представництва у цивільному судочинстві.....	457
Федченко В. М., Прудкосвист С. О.	
Правові засади забезпечення прав і свобод особи при відібранні у примусовому порядку біологічних зразків для порівняльного дослідження.....	460
Хитра О. Л., Васюк С. В.	
Забезпечення ефективності держави шляхом верховенства права.....	465
Хитра О. Л., Гарват Т. В.	
Інноваційні способи попередження злочинності в Україні.....	468
Хомів О. В., Сибірний А. В.	
Правові засади протидії злочинності у сфері захисту прав споживачів товарів.....	470
Хомко Л.В.	
Проблемні аспекти правового статусу громадянина як суб'єкта підприємницької діяльності.....	474
Церковна О. В.	
Деякі особливості відшкодування шкоди у зв'язку з рятуванням майна іншої особи.....	477
Чистоклетов Л. Г., Стародубцева Т. Л.	
Принципи та шляхи вдосконалення адміністративно-правового забезпечення безпеки суб'єктів господарювання в Україні.....	481
Шайда Н. К.	
Комунікативна стратегія суду як чинник зростання довіри до судової влади.....	486
Штангрет М. Й., Строїч В. В.	
Проблеми правового регулювання приватної детективної діяльності в Україні.....	488
Яновицька Г. Б.	
Окремі аспекти адаптації цивільного законодавства України до стандартів ЄС у сфері захисту прав споживачів.....	492
Ярема О. Г., Андрухів Є. М.	
Особливості інформації про фізичну особу.....	497
Яремко Г. З.	
Кваліфікація незаконного заволодіння номерними знаками з метою вимагання винагороди за їх повернення.....	501
Ярунів М. І., Лисик Х.	
Права та свободи людини і громадянина як гарантія легітимності державної влади.....	505
Ярунів М. І., Сафонова М.	
Розвиток правоохоронної діяльності в Україні як основа формування демократичної держави.....	509